

kimi leti njegov učenec in je morda srebal vso šolsko izomiko samo na kaki enorazredni ljudski šoli. Nekoč smo že pisali, da nam ni na tistih vinarjih ter nikakor ne zavidamo gospodov uradnikov; v te zahteve nas sili naša čast, zakaj dobe se ljudje manjše naobrazbe in večje plače od nas, taki se kaj radi javno pobahajo s svojimi priboljški, češ: Več smo! Z ozirom na potnino k seji stalnih odborov pa moramo z žalostjo beležiti, da se ista v vseh okrajih niti ne povrača. Seja stalnega odbora je uraden čin, in vdeležencem pripada dijeta z isto pravico in mero kakor konferenčnikom. Prosimo, naj se potrudijo prizadeti krogi v onih zaostalih krajih, da se vpelje enakost po deželi. Neenakost vlada na Kranjskem tudi glede učnih pripomočkov. Nakateri krajni šolski sveti nečejo kar nič slišati o nakupu učil in samoučil za ubožne učence; prav radovedni pa smo, kje se nakupi zadosti bombaža, volne, igel etc. ubogim učenkam za ročna dela. To je učiteljstvu huda pokora, a moči nimamo, da bi to nadlogo odstranili. Predsednik krajnemu šolskemu svetu se odreže: „Nimam, ne morem!“ Kjer nič ni, še cesar izgubi — pravijo, a učiteljstvo pa ima tudi tam izgubiti, namreč — veselje do dela. Naloži naj se takim predsednikom, da imajo učiteljstvo podpirati in ne zadrževati.

Poznamo pa krajni šolski svet, ki je ob pričetku šolskega leta dal vsemu učiteljstvu na štirirazrednici potrebnega papirja, peres etc. To je malenkost, ali pri malenkostnih dohodkih postane vsako še tako malo plačilo spodtikljaj, ki ga je odstraniti. Ne poznamo uradnika, kateri bi si moral kupovati s svojimi novci uradne potrebščine. Zakaj bi ravno slabo plačani učitelj moral rabiti v uradnem poslovanju svoje reči, katerih se v teku leta, desetletja nabere uvaževanja vredna vsota?

Naštetim drobnarijam naj sledi pereča razlika učiteljskih služb z ali brez stanovanja. Kako bo mogoče učitelju še v bodoče vzdrževati stanu primerno svojo obitelj s petsto goldinarji plače v mestu, ako mu je odšteti blizu sto goldinarjev stanarine? Znan nam je trg na Notranjskem, kjer ima vse učiteljstvo na štirirazrednici krasna stanovanja s pripadajočimi vrti za zelenjad; grenko pri tem je le dejstvo, da je ta štirirazrednica po svoji uredbi edina v deželi. Gleda naj se vsaj pri novih stavbah na to, da bodo imele za vse učiteljstvo stanovanja ter vsaj za vsakega nekaj gredic.

Pri takih razmerah poučuj učitelj v šoli nadzakonito in komaj verjetno število učencev. Pokazali bi lahko na štirirazrednico, na kateri smo se morali ukvarjati pred dobrim letom s 130 učenici vsakdanje šole v dveh višjih oddelkih z nemškim obligatnim predmetom in s celodnevним poukom. Groza je stopiti samo v take soparne prostore, a telebasti ljudje hočejo imeti uspehe, kakršnih ne zahteva niti zakon.

Bodi korenjak ali pritlikavec, tu moraš vleči, da se peniš, ako hočeš doseči ob sklepu leta le nekaj zakonitih mejnikov. Prevelike množice učencev glasno kriče po razbremenjenju preobloženega učiteljstva. Ustanove naj se vsaj vzporednice!

Namenili smo se pisati tudi o petletnicah, pokojninah, vštetu vojaških let, kar pa za sedaj opustimo, ker so se že storili potrebni koraki z druge strani, in smo prepričani, da bodo ugodili učiteljskim peticijam, ter dostavljamo, da učiteljstvo ne nehaj prej s klici po izboljšanju plač, dokler njegovi prejemki skladno ne pokrijejo stalnih dohodkov državnih uradnikov. S tem odstavkom zaklju-

čujemo objektivno in materialno del, v bodoče bomo pisali o subjektivnem ter idealnem postopanju, častitemu učiteljstvu goreče želeč, da si čim prej, tem krepkeje olajša mučno svoje delovanje in stanje!

Slovenski učitelj je izvojeval za vse avstrijsko učiteljstvovažno pridobitev.

Učiteljem in učiteljicam se odtegujejo vsak mesec pri davkarji določeni zneski za pokojninski zaklad, iz katerega se plačuje po njihovi smrti njihovim ostalim vzgojnina, oziroma pokojnina in konduktni kvartal. Učitelji in učiteljice si torej pokojninski zaklad sami vzdržujejo, in ker plačujejo vsi enake % v ta zaklad, bi se sklepalo, da morajo tudi učiteljice uživati enake pravice pokojninskega zaklada. Toda deželni šolski svet in naučno ministrstvo sta bila vedno nazorov, da otrokom omožene učiteljice ne pripada po njeni smrti niti konduktni kvartal, niti pokojnina. Upravno sodišče na Dunaju se je bavilo pred kratkim s tem vprašanjem.

Radoslav Knaflič, nadučitelj v Št. Lenartu nad Laškim trgov, je po smrti svoje soproge učiteljice Viktorije zahteval za njenega sina Vladimirja konduktni kvartal in pokojnino, deželni šolski svet in ministrstvo sta to zahtevo zavrnila; proti odloku naučnega ministrstva je vložil R. Knaflič pred dvema letoma pritožbo na upravno sodišče na Dunaju, ki je to zadevo obravnavalo dne 4. t. m. pod predsedništvom bivšega pravosodnega ministra grofa Schönborna. Radoslav Knaflič je sam brez odvetnika v enournem jedrnatem govoru zagovarjal postavno opravičenost svoje zahteve in je pobijal nepostavnost ministrskega odloka. Pričujoči ministrski zastopnik Braitenburg Jožef, plemič iz Zeneburga, doktor prava, tajnik naučnega ministrstva, je zagovarjal stališče ministrstva, izjavljajoč, da je naučno ministrstvo take prošnje vedno enako zavračalo in da je to prvi slučaj, v katerem se učitelj bojuje zoper razsodbo ministrstva, je predložil celo pritožniku več takih prošni na ogled, rekoč: „V Vašem slučaju smo tudi tako razsodili kakor za druge.“ Pohvalil je pritožnikovo odločnost in skrb za svojo družino ter skrb za vse učiteljstvo v Avstriji in mu zagotavljal, da mu ministrstvo njegove pritožbe nikakor ne šteje v zlo, temuč v zaslugo, če bode danes razsodba upravnega sodišča izpadla ugodno za učiteljstvo.

Na to se je podal senat upravnega sodišča v posebno dvorano. Po tri četrt urnem posvetovanju se je vrnil ter proglasil sledečo razsodbo:

„V imenu Njegovega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. priznava upravno sodišče upravičenost pritožbe R. Knafliča v zadevi konduktnega kvartala, ter se ta del ministrske razsodbe razveljavi. Sinu pokojne učiteljice Viktorije Knafličeve pripada postavni konduktni kvartal, drugi del pritožnikove pritožbe pa se zavrne in ostane torej ta del ministrske razsodbe še nadalje v veljavi.“

Kar razsodi upravno sodišče, po tem se mora ministrstvo in deželni šolski svet ravnati. Vsi oni otroci, katerim je deželni šolski svet, oziroma ministrstvo svoječasno po smrti njihovih mater učiteljic odreklo konduktni kvartal, naj sedaj svojo zahtevo ponove, deželni šolski svet jim sedaj mora iz učiteljskega pokojninskega zaklada izplačati konduktni kvartal.

Tako je odločnost slovenskega učitelja pribojevala za vso avstrijsko učiteljstvo znatno pridobitev. Naše občine in davkoplačevalci pa mnogokrat rajši trpe krivico, nego da bi se bojevali za pravico. „Kdor molči, pomaga zatirati pravico!“

Jezikov nauk v prvem šolskem letu.

(Jakob Dimnik.)

C. Pisanje - čitanje.

I. Splošne opazke.

Preden pričnemo obravnavati male črke, ne bo odveč, če dodamo nekoliko splošnih opazk, ki se nanašajo posebno na pouk v čitanju.

Pred vsem mora imeti učitelj vedno pred očmi učni zmoter, da mu je mogoče z mirno vestjo odgovoriti na vprašanje: kaj in koliko moram učiti.

Marsikdo bi utegnil misliti, no, za prvi pouk v čitanju si pač ni treba beliti glave z učnim zmotrom, oziroma z učnim načrtom; o tem nas pouči že zdrav razum, kdaj čita otrok dobro ali slabo. Vendar temu ni tako. V stari šoli se je prakticiralo tako in učenec, ki je mehanično gladko čital, je dosegel vrhunec čitanja. Dandanes mora pa učenec to, kar čita, tudi razumeti. V tem zmislu je osnovan normalni učni načrt za avstrijske šole.

Glede pouka v čitanju določuje normalni učni načrt v § 51. šolskega in učnega reda z dne 20. vel. srpana 1870. I. učni zmoter na sledeči način: „Gladko in lepo čitati, kar je tiskano in pisano in natančno razumevati berila po njihovi vsebini in po zvezi posameznih delov. Prizadevati si je, da se opazovalni dar ostri, misli bistré in krepča spomin“.

V zmislu tega zmotra je osnovan tudi učni načrt za Kranjsko (naredba vis. c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 25. kimovca 1886. I.), ki se glasi glede pouka v čitanju za enorazredne do sedemrazredne ljudske šole tako-le: „Gladko in lepo čitati, kar je tiskano in pisano“; za osemrazredne ljudske šole pa:

„Prav in gladko čitati, kar je tiskano in pisano; prav umevati, kar se je čitalo in slišalo, oziraje se na vsebino in obliko.“

Najvišji učni zmoter zahteva učni načrt za osemrazrednice; v manjrazrednih šolah se ozira bolj na pouk v oddelkih in zato se tudi glede učnega zmotra v teh šolskih letih manj zahteva, kakor pa v osemrazrednicah, ko je vsaki razred obenem tudi šolsko leto.

Po učnem načrtu za osemrazrednice se razdeli zmoter pouka v čitanju v štiri poglavja in sicer:

1. Ročno čitanje; t. j. naučitev glasov in njihovih znamenj ter vaja mehaničnega čitanja do blagoglasnega, odnosno zmislu pravilnega čitanja.

2. Razpravljanje beriva ali besedna in stvarna razlaga t. j. besedna in stvarna obravnava beril; s tem se ostri opazovalni dar, kar zahteva normalni učni načrt v § 51. šolskega in učnega reda.

3. Ponavljanje vsebine berila, odnosno povpraševanje po vsebini berila t. j. gojitev spisja. S tem se misli bistré.

4. Učenje na pamet (memoriranje). S tem se krepča spomin.

Nikakor pa ne moremo in ne smemo zahtevati od otroka, da bi že na nižji stopinji zmislu pravilno čital.

Do popolnega, ročnega (spretnega) in zmislu pravilnega čitanja pelje pet stopinj, katere so razdeljene na osemletno šolsko dolžnost in sicer:

a) Počasno, glasovno pravilno čitanje z ozirom na razzlogovanje (1. šolsko leto).

b) Glasovno pravilno čitanje s posebnim ozirom na ločila (2. in 3. šolsko leto).

c) Gladko in zmislu primerno čitanje (4. in 5. šolsko leto).

č) Gladko, zmislu primerno čitanje, kar je tiskano in pisano (6. šolsko leto).

d) Blagoglasno čitanje (7. in 8. šolsko leto).

Da pa učitelj vsem tem zahtevam zadosti, mora si prizadevati, da po metodiških pravilih pri vsakem berilu postopa. V to svrhu se razgovarja z učenci o tvarini (snovi) berila. Tako postopanje tudi učni načrt predpisuje, ker le na ta način je mogoče, da si prisvoje učenci vsebino berila. S tem obogati tudi učencev razum s potrebnimi znanostimi, število pojmov se pomnoži v njem in vsled tega, ker berilo dobro razume, tudi pravilno in dobro čita.

Učenec mora pa znati to, kar je čital, tudi povedati, ali doslovno, ali pa prosto (s svojimi besedami). To goji in pomnožuje v učencu ustno izraževanje mislij (spisje).

Gojitev ustnega izraževanja mislij je velike važnosti. Vsak učenec se mora polagoma navaditi, da zna to, kar je slišal ali čital, tudi ponoviti. Kako okoren je pač v izobraževanju svojih mislij marsikateri odrasli človek! Dobro vé in zná, kar bi rad povedal, pa mu manjka besed, s katerimi bi svoje misli razodel, to pa le zato, ker se tega ni vadi.

Otrok pazno posluša učiteljevo razlaganje; pri tem, pri razpravi berila in pri vaji v čitanju ostane mu marsikatera misel v glavi; učiteljeva naloga je, da vadi učenca svoje misli z govorom razodeti. Učitelj se mora prepričati, a) če učenec to, kar je slišal ali čital, prav razume, b) mora skrbeti, da si učenec ustvarja s pomočjo tega razumevanja nove predstave. Na ta način se pospešuje ustno izraževanje.

Ta zmoter doseže učitelj na spodnji in srednji stopinji ljudske šole, če zna učenec to, kar je čital, na stavljena vprašanja doslovno ali pa s svojimi besedami povedati; na zgornji stopinji pa, če zna vsebino berila brez vprašanj povedati in poiskati glavno misel berila.

Ponavljjanje berila s svojimi besedami se ne more nikdar dovolj priporočati. Kolikokrat se pač marsikatero berilo prečita; če pa vprašamo učenca po vsebini, nam jeclja in odgovarja v nepopolnih stavkih tako zmešano, da ga nihče ne razume. Temu je kriv največ učitelj, ker je gojil le mehanično čitanje, za vsebino berila se pa le malo ali pa nič brigal.

Kdaj pa povprašuj učitelj po vsebini berila? To, kar naj učenec pove, mora popred razumeti; tega, kar ne razume, le tedaj lahko pové, če se je učil na pamet.

Preden pričneš s povpraševanjem po vsebini berila, moraš popred dotično berilo stvarno obravnavati, t. j. učencem moraš razložiti nerazumljive besede in stvari; dalje vadi učence toliko časa čitati, da gladko čitajo; to pa zato, da postane lepi jezik, ki je v berilu, nekaka podstava ali opora pri ustnem izraževanju mislij.

Če si v eni uri kako berilo učencem razlagal in če so isto znabiti že tri — štiri — ali še večkrat prečitali, potem smeš še le prihodnjo uro pričeti s povpraševanjem po vsebini.